

УДК 378.6.811.81-13

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.24.29>

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Пренько Яна Олегівна,

викладач кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін (Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Херсон, Україна)

Васта Валерія Володимирівна,

викладач кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін (Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Херсон, Україна)

Стаття присвячена актуальній темі, оскільки пошук шляхів підвищення ефективності освітнього процесу, є умовою якісної підготовки фахівців, зокрема, в галузі права. У статті розкрито теоретико-методичні засади проблеми, схарактеризовано практичні кроки у напрямі реалізації комунікативної компетентності в освітній діяльності у контексті вивчення філологічних дисциплін у закладах вищої освіти юридичного профілю. Авторами висвітлено, відповідно досвіду проведення іншомовної підготовки правників, сучасні методи навчання англійської мови. Протягом історії викладання мов випробовувалося багато різних підходів і методологій навчання, деякі з них були більш популярними та ефективними, ніж інші.

У статті проаналізовано сучасні методи навчання філологічних дисциплін у закладах вищої освіти юридичного профілю. Ефективним і важливим у вивченні англійської мови є конструктивістський метод. Процес вивчення іноземної мови в немовних закладах освіти є невід'ємною частиною освітнього процесу й має певні особливості. Варто додати, що робота в такому напрямку є досить ефективна у навчанні англійської мови. Ускладнюється процес навчання і такими факторами, як низька мотивація здобувачів вищої освіти, недостатня кількість годин, відведених на вивчення дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування», різним рівнем підготовки здобувачів вищої освіти й ін. Доведено, що якісна іншомовна підготовка юристів та правників залежить від обраних викладачем методів навчання, зокрема, англійської мови за профілем. Установлено, що значно впливає на результативність заняття такі методи, як комунікативний, конструктивістський, частково-пошуковий, метод демонстрації та спостереження. Однак які б методи не застосовувалися, важливо, як зазначають науковці, для підвищення ефективності навчання у закладах вищої освіти створити такі психолого-педагогічні умови, коли здобувач може зайняти активну особистісну позицію та повною мірою проявити себе як суб'єкт навчальної діяльності.

Ключові слова: методи навчання, мовленнєва діяльність, аудіювання, комунікативна компетентність, комунікативний метод, конструктивістський метод, взаємодія, комплексний підхід, метод демонстрації та спостереження, частково-пошуковий метод, аналіз.

METHODS OF TEACHING PHILOLOGICAL DISCIPLINES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF LEGAL PROFILE

Prenko Yana Olehivna,

teacher at the Department of General
Legal and socio-humanitarian disciplines
Kherson faculty of Odessa State
University of Internal Affairs (Kherson,
Ukraine)

Vasta Valeria Volodymyrivna,

teacher at the Department of General
Legal and socio-humanitarian disciplines
Kherson faculty of Odessa State
University of Internal Affairs (Kherson,
Ukraine)

The article is devoted to a topical issue, as the search for ways to improve the efficiency of the educational process is a condition for quality training, in particular in the field of law. The article reveals the theoretical and methodological principles of the problem, describes the practical steps towards the implementation of communicative competence in educational activities in the context of studying philological disciplines in higher education institutions of legal profile. According to the experience of conducting foreign language training of lawyers, the authors cover modern methods of teaching English. Throughout the history of teaching languages a number of different teaching approaches and methodologies have been tried and tested with some being more popular and effective than others.

The article analyzes modern methods of teaching philological disciplines in higher education institutions of legal profile. An effective and efficient method in learning English is constructivist. The process of learning a foreign language in non-language educational institutions is an integral part of the educational process and has certain features. It should be added that work in this direction is quite effective in teaching English. The learning process is complicated by such factors as low motivation of higher education seekers, insufficient number of hours devoted to the study of the discipline "Foreign language of professional orientation", different levels of training of higher education seekers and others. It is proved that the quality of foreign language training of lawyers and jurists depends on the teaching methods chosen by the teacher, in particular, English by profile. It was found that such methods as communicative, constructivist, partial-search, method of demonstration and observation significantly affect the effectiveness of the lesson. However, whatever methods are used, it is important, according to scientists, to increase the effectiveness of education in higher education to create such psychological and pedagogical conditions where the applicant can take an active personal position and fully express themselves as a subject of educational activity.

Key words: teaching methods, speech activity, listening, communicative competence, communicative method, constructivist method, interaction, integrated approach, method of demonstration and observation, partial search method, analysis.

Постановка проблеми. Вивчення дисциплін філологічного спрямування, зокрема англійської мови, особливо якщо це іноземна мова професійного спрямування, є важливою та невід'ємною частиною навчання у закладах вищої освіти нефілологічного профілю.

Забезпечення ефективного навчання іноземної мови представлено в нормативних документах, зокрема в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, що регулюють вивчення, викладання, оцінювання й формування компетентностей здобувача вищої освіти, а також стимулювання роздумів над цілями й методами, над формулюванням та впровадженням їх [3, с. 168].

Конкретизація вимог до фахової підготовки здобувачів вищої освіти подана у відповідних стандартах. Для юристів і правоохоронців визначено фахові компетентності, з-поміж яких є ті, що формуються в процесі вивчення іноземної мови, а саме:

- вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію;
- розробляти тексти та документи з питань професійної діяльності українською та іноземною мовами усно і письмово в соціальній та професійній сферах;
- здатність працювати в команді.

Ці компетентності є складниками комунікативної компетентності, яку слідом за визначенням Т. Крашеніннікової, уважаємо «спроможністю встановлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, яка включає вміння розширювати (або звужувати) коло спілкування, розуміти партнера по спілкуванню, прогнозувати наслідки різноманітних комунікативних ситуацій» [4, с. 97].

Зазначені вміння формуються різним лінгводидактичним інструментарієм. У зв'язку з цим постає проблема вибору ефективних методів, прийомів, засобів на різних етапах навчання.

Мета статті – аналіз та вибір ефективних методів навчання іноземної мови професійного спрямування як умови саморозвитку та самореалізації здобувачів вищої освіти в галузі права.

Стан дослідження. Проблему методів навчання в дидактиці досліджено в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, І. Лернера, М. Скаткіна, й ін. Запропоновані ними класифікації методів стали класичними в лінгводидактиці. У методиці навчання іноземних мов загальноновизнаними є методи, запропоновані С. Ніколаєвою. На сучасному етапі розвитку методики навчання іноземних мов активно розробляються такі аспекти як: кейс стаді (онлайн навчання) – О. Гарнопольський, розвиток критичного мислення як основи формування іншомовної компетентності – О. Конотоп, цифрові та аналогові тестові вправи і завдання – Л. Федоренко, застосування інформаційних комп'ютерних технологій у вивченні іноземних мов – М. Дука, технології викладання іноземних мов – Т. Мельникова, що так чи інакше пов'язані з проблемою пошуку ефективних методів.

Виклад основного матеріалу. Існує усталена класифікація методів навчання, запропонована С. Ніколаєвою, яка поділяє їх на перекладні та безперекладні (прямі). До перекладних методів зараховують: граматико-перекладний та лексико-перекладний методи. До безперекладних (прямих) – усний метод Гарольда Пальмера, методичну систему навчання читання Майкла Уеста, аудіо-лінгвальний метод, аудіо-візуальний метод, сугестивний метод, комунікативний метод, метод повної фізичної реакції, граматико-педагогічний метод, «мовчазний» метод, груповий метод [7, с. 285].

Вибір методів навчання англійської мови залежить від певних умов: загального рівня знань здобувача вищої освіти, мотивації, специфіки матеріалу й кількості годин, виділеного на вивчення дисципліни. Провідним у сучасній методиці навчання англійської мови у вищій школі є комунікативний метод, за допомогою якого здобувач вищої освіти набуває вмінь/навичок правильно та доцільно користуватись мовою в різних ситуаціях, зокрема професійних, і досягати поставленої мети. Комунікативний метод є найбільш ефективним для вправ і завдань, де застосовується продуктивне

мовлення (говоріння і писання). За допомогою цього методу і таких засобів, як автентичні тексти, відео й аудіоролики, які реально відбивають спілкування носіїв мови, здобувач вищої освіти демонструє адекватне володіння мовленням, формулює думку, набуває навички володіння іноземною лексикою, збагачує лексичний запас, управляється в граматично правильній побудові речень. Комунікативний метод також ефективно реалізується в непродуктивному мовленні (аудіювання і читання). Наприклад, під час виконання вправ з аудіювання важливо звернути увагу на такі вміння як *scanning* (виокремлення певної інформації) and *skimming* (розуміння загального змісту). Завдяки цьому не потрібно шукати переклад слова, яке прозвучало під час слухання діалогу, важливо лише виокремити найголовніше та зрозуміти озвучене. Для успішного та ефективного виконання завдань з аудіювання можна надати текст аудіювання в друкованому вигляді, що полегшить виконання завдання для здобувачів вищої освіти нефілологічного профілю навчання. Завдання для вдосконалення компетентностей з аудіювання можуть бути різноманітними, а саме:

- завдання на відповідність озвученого та зазначеного на малюнку або написаного в тексті;
- завдання на визначення тверджень правдивими чи ні;
- завдання на обрання правильного варіанта відповіді.

Ефективним і важливим у вивченні англійської мови є конструктивістський метод. Цей метод базується на наближеності освітнього процесу до реалій професійної діяльності юриста або правоохоронця. Суть методу полягає в тому, що викладач моделює реальну ситуацію, урахувавши рівень володіння мовою здобувача вищої освіти. Під час такого навчання відбувається вживання лексики з певної теми і готовність здобувача вищої освіти працювати самостійно або ж у групі [7, с. 58]. Конструктивістський метод втілюється у такій формі фахового мовлення як: діалог (дискусія, полеміка, дебати, інтерв'ю, бесіда), монолог (переказ тексту, рецензія, повідомлення, виступ у дискусії). Шляхи здійснення цього методу засновані на обміні думками, аргументами та досвідом між викладачем та студентом або взаємодією студента зі студентом, за допомогою яких розв'язується поставлена проблема. Під час дискусій та дебатів здобувачі вищої освіти вчать слухати один одного, висловлювати свою думку іноземною мовою, сперечатися та шукати компроміси.

Результативним у вивченні англійської мови є метод демонстрації та спостереження. Це метод, за допомогою якого викладач демонструє, а здобувач вищої освіти спостерігає, розвиває уяву та утворює певні уявлення про реалії іншої країни. Прикладами застосування такого методу навчання є використання фактичних предметів, аудіювання, відео, ілюстрації, книги.

Продуктивним методом є частково-пошуковий метод, що наблизить здобувача вищої освіти до самостійного набуття умінь і навичок спілкування англійською мовою [5, с. 93]. Частково-пошуковий метод спрямований на пошук розв'язання проблемного випадку (часто суперечливого і з реального життя), який представляється здобувачеві вищої освіти на початку цієї діяльності (наприклад, усно чи у вигляді тексту). Використання цього методу вимагає активної та творчої участі здобувача вищої освіти й готує їх до реальних ситуацій, з якими вони можуть зіткнутися в житті.

Ефективність будь-якого методу, використаного на заняттях з англійської мови юридичного профілю залежить від того, наскільки викладач ретельно обмірковував тему й мету заняття, визначив актуальність проблеми та її наближеність до професійної сфери діяльності здобувача вищої освіти.

Важливою умовою використання цих методів є не передавання здобувачам вищої освіти готових знань і процедур розв'язування, а навпаки, навчання англійської мови

повинно бути процесом, у якому здобувачі вищої освіти набувають знань, умінь і навичок шляхом інтенсивної мисленнєвої, практичної й теоретико-пізнавальної діяльності та пошуком інформації. Тут викладач виконує роль наставника.

Висновки. Методи навчання англійської мови у закладах вищої освіти юридичного профілю постійно оновлюються, отже, зростає потреба в їх вивченні, й апробації. Розуміння специфіки реалізації методів навчання допомагає урізноманітнити процес вивчення англійської мови, що впливає на ефективність та позитивний результат тих, хто її вивчає. Важливо зазначити, що системне використання комунікативного та конструктивістського методів дає можливість більш ефективно сприймати й відтворювати матеріал, підвищувати вміння та навички на лексичному й граматичному рівнях. Під час вивчення англійської мови юридичного профілю важливу роль відіграє взаємозв'язок викладач – студент та студент – студент, що впливає на продуктивність засвоєння матеріалу.

Якісна підготовка майбутніх юристів та правоохоронців є можливою за умови застосування методів викладання реалізованих шляхом продуктивного й непродуктивного мовлення, розв'язання проблемного випадку, комплексних завдань.

Отже, зазначені методи допомагають зробити заняття результативним, інформативним і професійноорієнтованим.

Список використаних джерел:

1. Бесараб Т. П., Павлюк М. М. Особливості перекладу юридичної термінології США та Великобританії. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : збірник наук. праць / за ред.: Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. Вип. 23–24 (27–28). Харків : НТУ ХПІ, 2009. С. 421–434.
2. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика : учеб.пособие. 3-е изд. Москва : Издательский центр «Академия», 2006, 234 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ніколаєва. Переклад з англ. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Крашеніннікова Т. В. Комунікативна компетенція працівника національної поліції : навч. посіб. Дніпро : Адверта, 2017. 107 с.
5. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения : пособие. М : Педагогика, 1981. 185 с. URL: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=88126> (дата обращения: 20.01.2022).
6. Лебедева М. О. Особливості викладання англійської мови професійного спрямування студентам юридичного факультету. Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі : матеріали конференції. Київ : НТУУ "КПІ", 2013. С. 204–213.
7. Мельникова Т. В. Сучасні методи викладання іноземних мов. Лінгвістичні та лінгвокультурологічні аспекти навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України : Дніпро, 24-25 квітня 2014 р. Дніпропетровськ, 2014. С. 57-59
8. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
9. Склярєнко Н. К. Методика формування іншомовної граматичної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів. 2011. № 1. С. 15-25.